Hz. MUSA - 2

- طسم {1} تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ {2} نَتْلُوا عَلَيْكَ مِنْ نَبَإِ مُوسَى وَفِرْعَوْنَ بِالْحَقِّ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

- ***1. Tâ. Sîn. Mîm. 2. Bunlar, apaçık Kitab'ın ayetleridir. 3. İman eden bir kavim için (faydalı olmak üzere) Musa ile Firavun'un haberlerinden bir kısmını sana gerçek şekliyle nakledeceğiz.*** [1]

[1] Kasas, 28/1-3.

İsrailoğulları'nın Hz. Musa'dan Put İstemesi

- Hz. Musa, Firavun ve ordusunun boğulmasının ardından Filistin istikâmetinde yürüyüşünü devam ettirdi. Ancak çok geçmeden, kavminin garip bir teklifiyle karşılaştı. İsrailoğulları, bir peygamber ile birlikte olmalarına, Firavun'un zulmünden büyük bir mucize neticesinde kurtularak Allah'ın sınırsız kudretini açıkça görmelerine rağmen, bu olaydan kısa süre sonra Hz. Musa'ya kendileri için bir put yapmasını teklif ettiler.
- ***Araf 138: İsrailoğullarını denizden geçirdik, orada kendilerine mahsus birtakım putlara tapan bir kavme rastladılar. Bunun üzerine: Ey Musa! Onların tanrıları olduğu gibi, sen de bizim için bir tanrı yap! dediler. Musa: Gerçekten siz cahil bir toplumsunuz, dedi.***

- ***139. Şüphesiz bunların içinde bulundukları (din) yıkılmıştır, yapmakta oldukları da bâtıldır.***
- ***140. Musa dedi ki: Allah sizi âlemlere üstün kılmışken ben size Allah'tan başka bir tanrı mı arayayım?***
- ***141. Hatırlayın ki, size işkencenin en kötüsünü yapan Firavun'un adamlarından sizi kurtardık. Onlar oğullarınızı öldürüyorlar, kadınlarınızı sağ bırakıyorlardı. İşte bunda size Rabbiniz tarafından büyük bir imtihan vardır.***

******

- ***İbrahim 6: Hani Musa kavmine demişti ki: "Allah'ın üzerinizdeki nimetini hatırlayın. Çünkü O, sizi işkencenin en kötüsüne sürmekte ve oğullarınızı kesip, kadınlarınızı (kızlarınızı) bırakmakta olan Firavun ailesinden kurtardı. İşte bu size anlatılanlarda, Rabbinizden büyük bir imtihan vardır.«***

- ***7. "Hatırlayın ki Rabbiniz size: Eğer şükrederseniz, elbette size (nimetimi) artıracağım ve eğer nankörlük ederseniz hiç şüphesiz azabım çok şiddetlidir! diye bildirmişti.***
- ***8. Musa dedi ki: "Eğer siz ve yeryüzünde olanların hepsi nankörlük etseniz, bilin ki Allah gerçekten zengindir, hamdedilmeye lâyıktır."***
- Hz. Musa'yı çok uğraştıran İsrailoğulları, arkası gelmeyecek ihanetler silsilesini böylece başlatmışlar, tek Allah inancını hâkim kılmak için görevlendirilen peygamberlerinden, Allah Teâlâ dışında ilâhlar edinmesini istemişlerdi.

Hz. Musa’ya Tevrat'ın Verilmesi

- ***Araf 142: (Bana ibadet etmesi için) Musa'ya otuz gece vade verdik ve ona on gece daha ilâve ettik; böylece Rabbinin tayin ettiği vakit kırk geceyi buldu. Musa, kardeşi Harun'a dedi ki: Kavmimin içinde benim yerime geç, onları ıslah et, bozguncuların yoluna uyma.***
- ***143. Musa tayin ettiğimiz vakitte (Tûr'a) gelip de Rabbi onunla konuşunca "Rabbim! Bana (kendini) göster; seni göreyim!" dedi. (Rabbi): "Sen beni asla göremezsin. Fakat şu dağa bak, eğer o yerinde durabilirse sen de beni göreceksin!" buyurdu. Rabbi o dağa tecelli edince onu paramparça etti, Musa da baygın düştü. Ayılınca dedi ki: Seni noksan sıfatlardan tenzih ederim, sana tevbe ettim. Ben inananların ilkiyim.***
- ***144. (Allah) şöyle buyurdu: Ey Musa! Ben risaletlerimle (sana verdiğim görevlerle) ve sözlerimle seni insanların başına seçtim. Sana verdiğimi al ve şükredenlerden ol.***

- ***145. Nasihat ve her şeyin açıklamasına dair ne varsa hepsini Musa için levhalarda yazdık. (Ve dedik ki): Bunları kuvvetle tut, kavmine de onun en güzelini almalarını emret. Yakında size, yoldan çıkmışların yurdunu göstereceğim.***
- ***146. Yeryüzünde haksız yere böbürlenenleri âyetlerimden uzaklaştıracağım. Onlar bütün mucizeleri görseler de iman etmezler. Doğru yolu görseler onu yol edinmezler. Fakat azgınlık yolunu görürlerse, hemen ona saparlar. Bu durum, onların âyetlerimizi yalanlamalarından ve onlardan gafil olmalarından ileri gelmektedir.***
- ***147. Halbuki âyetlerimizi ve ahirete kavuşmayı yalanlayanların amelleri boşa çıkmıştır. Onlar, yapmakta oldukları amellerden başka bir şey için mi cezalandırılırlar!***

İsrailoğullarının Buzağıya Tapmaları

- Hz. Musa, Allah ile mîkat için Sînâ dağına giderken, kavminin başında yerine kardeşi Hz. Harun'u vekil bırakmış, önceden vâdedilen otuz güne, on gün daha ilâve edilince 40 gün müddetle kavminden uzak kalmıştı. Onun mîkat için Sînâ'da bulunduğu bu süre içinde, İsrailoğulları'nın ekseriyeti, büyük bir fitneye düştü. Kızıldeniz'i geçtikten hemen sonra yola devam ederken putperest bir topluma uğradıklarında Hz. Musa'dan kendileri için o kavmin putuna benzer put yapmasını isteyen İsrailoğulları, bu defa onun gıyabında, içlerinden Sâmirî adındaki bir sapığın yapmış olduğu altın buzağıyı tanrı edindiler.
- Bu esnada kendilerini uyaran ve bu sapıklığa düşmemeleri için büyük çaba sarfeden Hz. Harun'un ikazlarını dinlemediler. Çünkü onlar, henüz cahillikten kurtulup, inançlarını muhafaza etmelerini sağlayacak bir bilgi ve kültür seviyesine ulaşamamışlardı. Allah Teâlâ ile mîkatta

bulunmak üzere kendilerinden ayrılan Hz. Musa'nın dönüşünün uzaması, İsrailoğulları arasında bir takım sıkıntıların çıkmasına sebep olmuştu. Bu sırada Sâmirî isimli bir şahıs, kadınlarının Mısır Kıbtîleri'nden almış oldukları mücevheratı bir arada toplayıp ateşte eriterek altından bir buzağı heykeli yaptı.

- Onun yaptığı buzağı heykeli, rüzgâr ağzından karnına girerken, inek sesine benzer bir ses çıkarıyordu. Sâmîrî, inek sesi çıkaran bu altın buzağının tanrılığını iddia ederek İsrailoğullarına ona tapmalarını emretti. Bu durum karşısında, Hz. Harun, onları uyardı. Sâmirî'yi dinlememeleri için elinden gelen her şeyi yaptı; ancak onları bir türlü buzağıya tapmaktan vazgeçiremedi. Sâmirî'ye uyanlar, bu buzağının Hz. Musa'nın ilâhı olduğunu iddia ederek, ibâdet niyetiyle onun etrafında neşe ve sevinç içinde raks ediyorlardı.
- Hz. Harun, içlerinden ancak küçük bir grubu onlara uymaktan vazgeçirebilmişti. Buzağıya taparak Sâmirîye tâbi olan ekseriyet, onu

ağır bir şekilde tehdit etmişlerdi; hatta neredeyse öldüreceklerdi. Allah Teâlâ, doğrudan hitap ettiği ve Tevrat'ı verdiği Hz. Musa'ya, Sînâ dağında bulunduğu sırada Sâmiri'nin İsrailoğullarının dinlerinden döndürmesiyle ilgili bu olayı da haber vermişti. Dolayısıyla Hz. Musa, kavmine bu sapıklıkları yüzünden duyduğu büyük bir öfke ve üzüntü ile döndü.

- ***Ta-Ha 85: Allah buyurdu: Senden sonra biz, kavmini imtihan ettik ve Sâmirî onları yoldan çıkardı.***
- ***86. Bunun üzerine Musa, öfkeli ve üzüntülü olarak kavmine döndü. Ey kavmim! dedi, Rabbiniz size güzel bir vaadde bulunmamış mıydı? Şu halde size zaman mı çok uzun geldi, yoksa üstünüze Rabbinizin gazabının inmesini mi istediniz ki, bana olan vâdinizden döndünüz?***
- ***87. Dediler ki: Biz sana olan vâdimizden, kendi kudret ve irademizle dönmedik. Fakat biz, o kavmin (Mısır'lıların) zinet eşyasından bir***

takım ağırlıklar yüklenmiş, sonra da onları atmıştık; aynı şekilde Sâmirî de atmıştı.

- ***88. Bu adam, onlar için, böğürebilen bir buzağı heykeli icat etti. Bunun üzerine: İşte, dediler, bu, sizin de, Musa'nın da tanrısıdır. Fakat onu unuttu.***
- ***89. O şeyin, kendilerine hiçbir sözle mukabele edemeyeceğini, kendilerine ne bir zarar ne de bir fayda vermek gücünde olmadığını görmezler mi?***
- ***90. Hakikaten Harun, onlara daha önce şöyle demişti: Ey kavmim! Siz bunun yüzünden sadece fitneye uğradınız. Sizin Rabbiniz şüphesiz çok merhametli olan Allah'tır. Şu halde bana uyunuz ve emrime itaat ediniz.***
- ***91. Onlar: Biz, dediler, Musa aramıza dönünceye kadar buna tapmaktan asla vazgeçmeyeceğiz!***

- ***92. (Musa, döndüğünde)Dedi: Ey Harun! Bunların dalâlete düştüklerini gördüğün vakit seni engelleğen ne oldu.***
- ***93. (Neden) benim yolumu takip etmedin? Emrime âsi mi oldun?***
- ***94. (Harun) şöyle dedi: Ey annemin oğlu! Saçımı sakalımı, yolma! Ben, senin: "İsrailoğullarının arasına ayrılık düşürdün; sözümü tutmadın!" demenden korktum.***
- ***95. Musa: Ya senin zorun nedir, ey Sâmirî? dedi.***
- ***96. O da: Ben, onların görmediklerini gördüm. Zira, o elçinin izinden bir avuç (toprak) alıp onu (erimiş mücevheratın içine) attım. Bunu böyle nefsim bana hoş gösterdi, dedi.***
- Müfessirlere göre Samiri'nin, İsrailoğullarının görmeyip de kendisinin gördüğünü ve izinden bir avuç toprak aldığını iddia ettiği elçi, Hz. Musa'nın huzuruna gelen Cebrail idi. Samiri, onun atının bastığı yerlerin yeşerdiğini görmüş, izinin toprağından bir avuç alıp ateşe

atmıştı. Ayeti, mecazi manada "Allah'ın ilham ettiği ilmi böyle kullandım" şeklinde anlamak da mümkündür.

- ***97. Musa şöyle dedi: Defol! Artık hayatın boyunca sen: "Bana dokunmayın!" diyeceksin. Ayrıca senin için, kurtulamayacağın bir ceza günü var. Tapmakta olduğun tanrına da bak! Yemin ederim, biz onu yakacağız; sonra da onu parça parça edip denize savuracağız!***
- Rivayete göre, Hz. Musa'nın, "Artık hayatın boyunca sen: Bana dokunmayın! diyeceksin" şeklindeki bedduasından sonra Samiri, hakikaten, ağır bir bulaşıcı hastalığa yakalanmış ve ömrü boyunca insanlardan uzak durmak zorunda kalmıştır.
- ***98. Sizin ilâhınız, yalnızca, kendisinden başka ilâh olmayan Allah'tır. O'nun ilmi her şeyi kuşatmıştır.***

******

- ***Bakara 54. Musa kavmine demişti ki: Ey kavmim! Şüphesiz siz, buzağıyı (tanrı) edinmekle kendinize kötülük ettiniz. Onun için Yaradanınıza tevbe edin de nefislerinizi öldürün. Öyle yapmanız Yaratıcınızın katında sizin için daha iyidir. Böylece Allah tevbenizi kabul etmiş olur. Çünkü acıyıp tevbeleri kabul eden ancak O'dur.***
- Ayette geçen «nefislerinizi öldürün» ibaresi, bazı müfessirlere göre mecazi anlamda; buzağıya taparak şirke düşenlerin tevbelerinin, nefislerini her türlü süflî arzu ve istekleri terk etmek suretiyle nefislerini itaat altına almaları manasındadır. Diğer müfessirlere göre ise zahiri anlamında; «buzağıya tapanların öldürülmesi» olarak anlaşılmıştır.

******

- İsrailoğulları, bu büyük günahtan tevbe etmeye karar vermişlerdi. Hz. Musa, bu tevbenin içlerinden seçeceği 70 kişi ile birlikte, Sînâ dağında yapılacağını açıkladı.
- ***A'raf 155. Musa tayin ettiğimiz vakitte kavminden yetmiş adam seçti. Onları o müthiş deprem yakalayınca Musa dedi ki: "Ey Rabbim! Dileseydin onları da beni de daha önce helâk ederdin. İçimizden birtakım beyinsizlerin işlediği (günah) yüzünden hepimizi helâk edecek misin? Bu iş, senin imtihanından başka bir şey değildir. Onunla dilediğini saptırırsın, dilediğini de doğru yola iletirsin. Sen bizim sahibimizsin, bizi bağışla ve bize acı! Sen bağışlayanların en iyisisin!***
- Hz. Musa'nın, Allah'ın huzuruna getirdiği kimseler, Allah ile Musa arasındaki konuşmayı işitince, onunla yetinmediler ve:

- وَإِذْ قُلْتُمْ يَامُوسَى لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّى نَرَى اللَّهَ جَهْرَةً فَأَخَذَتْكُمُ الصَّاعِقَةُ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ
- ***Bakara 55. Bir zamanlar: Ey Musa! Biz Allah'ı açıkça görmedikçe asla sana inanmayız, demiştiniz de bakıp durur olduğunuz halde hemen sizi yıldırım çarpmıştı.***
- ثُمَّ بَعَثْنَاكُمْ مِنْ بَعْدِ مَوْتِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ
- ***56. Sonra ölümünüzün ardından sizi dirilttik ki şükredesiniz.***

Tevrat'a Bağlı Kalacaklarına Dair Söz Alınması

- Hz. Musa levhaları kendilerine arz edince, onlarda yazılı yükümlülükleri ağır bulan İsrailoğulları, bunları kabul etmekten kaçındılar. Ancak bu sırada ilâhî bir ikazla karşılaştılar. Cenab-ı Hak tarafından Sina dağı başlarının üzerine kaldırıldı ve onlara levhalardaki hükümleri kabul etmedikleri takdirde dağın üzerlerine bırakılacağı bildirildi. Onlar dağın başlarına düşeceği korkusuyla levhalarda yazılı bütün yükümlülükleri kabul ettiklerini ve onlara bağlı kalacaklarını bildirerek secdeye kapandılar.
- ***Bakara 63: Sizden sağlam bir söz almış, Tûr dağının altında, size verdiğimizi kuvvetle tutun, onda bulunanları daima hatırlayın, umulur ki, korunursunuz (demiştik de);***

- ***64. Ondan sonra sözünüzden dönmüştünüz. Eğer sizin üzerinizde Allah'ın ihsanı ve rahmeti olmasaydı, muhakkak zarara uğrayanlardan* olurdunuz.**
- İsrailoğulları, Tevrat'ı insanlara açıklayacaklarına ve onda olan hiçbir şeyi gizlemeyeceklerine söz vermişlerdi. Ancak onlar, zamanla Allah'a verdikleri bu sözü de bozdular, Tevrat'ta bulunan hükümleri gizlemeye ve az bir para karşılığında ondaki gerçekleri tahrif etmeye başladılar.
- ***Al-i İmran 187: "Bir zaman Allah, kendilerine kitap verilenlerden,* onu *insanlara açıklayacaklarına, onda olanları gizlemeyeceklerine* dair ahid *almıştı. Onlar ise, bu taahhütlerini kulak arkasına attılar ve onu küçük bir kazançla değiştirdiler. Bu alış verişleri ne kötüdür!"***

Hz. Musa ve Hızır

- Kur'ân-ı Kerim, Hz. Musa ile ondan daha bilgili sâlih bir kul olarak tanıttığı bir şahsın yolculuklarını anlatmış; ancak bu kul hakkında bu yolculukta geçenler dışında bilgi vermemiştir. Hz. Peygamber ise buna ilâve olarak, bu sâlih kulun oturduğu kurak ve otsuz yerlerin derhal yeşillendiğini ve adının Hızır olduğunu söylemiştir.(Buhari, Enbiya, 25)
- Kur'ân-ı Kerim'de Hz. Musa ile bu arkadaşının yolculuklarının başlangıç sebebi hakkında bilgi bulunmamaktadır. Ancak bu konuda bazı hadisler nakledilmiştir. Bu rivayetlerden birine göre, Hz. Musa bir gün kavmine hitap etmiş, etkili konuşmasıyla herkesi ağlatmıştı. Bu sırada kendisine insanların en bilgilisinin kim olduğu soruldu. Hz. Musa, fazla düşünmeden, en bilgili insanın kendisi olduğunu söyleyivermişti. Bunun üzerine Cenab-ı Hak, bu cevabının doğru olmadığını haber vererek onu uyardı. Çünkü cevabını kesin olarak bilmediği bu soruyu Allah'a havale etmesi gerekiyordu.

- Onu uyaran Cenab-ı Hak, şöyle vahyetti; *“Aksine, senden daha bilgili bir kulum vardır, O kul iki denizin birleştiği yerdedir.”*[2]
- Bu konuda aktarılan diğer bir habere göre ise, Hz. Musa, Yüce Allah'a kendisinden daha bilgili bir kul olup olmadığını sormuş; eğer var ise kendisini o kula götürmesini istemişti.
- Neticede Hz. Musa’ya Allah tarafından bir balık alıp sepete koyarak yola çıkması, balığı nerede kaybederse, o bilgili kulu orada bulacağı bildirildi. Bunun üzerine Hz. Musa, bir balık alıp sepete koydu, hizmetkârı olan genç (Yûşâ b. Nûn) ile birlikte yola koyuldu. İki denizin birleştiği yere geldiklerinde, istirahat için bir kayanın üzerine oturmuşlardı. Bu esnada Hz. Musa uykuya daldı. Tam o sırada hareketlenmeye başlayan balık, hizmetkârın gözlerinin önünde denize düştü ve süratle denizin derinliklerine daldı.

---

[2] Buhârî, İlim, 44, Enbiyâ, 27; Ahmed b. Hanbel, Müsned, V, 117-119.

- Hz. Musa uykudan uyanınca, kendisine sepetteki balığın canlanarak denize daldığını söylemeyi unutan hizmetkârı ile birlikte yoluna devam etti. O ikisi, günün kalan kısmını ve geceyi yürüyerek geçirdiler. Ertesi gün Hz. Musa, hizmetkârına yorulduklarını söyleyerek ondan yiyecek torbasını getirmesini istedi. Efendisinin yiyecek torbasını istemesi üzerine delikanlı, sepetteki balığın canlanarak denize daldığını hatırladı ve bunu unutmuş olduğu için çok üzüldü. Pişmanlık içinde önceki oturdukları yerde balığın denize kaçmış olduğunu söyledi.
- Durumu olay yerinde uykusundan uyandığı anda haber vermeyi düşündüğünü, ancak şeytanın bunu kendisine unutturduğunu söyleyerek ondan özür diledi. Fakat korktuğu başına gelmemişti. Aksine duyduklarından memnun kalan Hz. Musa, "Bizim istediğimiz de buydu!" diyerek hizmetkârıyla birlikte balığın kaybolduğu yere geri döndü. Balığın denize atlamış olduğu kayaya geldiklerinde, bir adamın o kayanın üzerinde elbisesine bürünmüş bir halde oturduğunu gördüler.

- Selamlaşma ve tanışmanın ardından, Hz. Musa, kayanın üzerinde buldukları adama, yanma kendisine verilen ilimden öğrenmek için geldiğini söyledi. Sâlih kul (Hızır), şöyle cevap verdi:
- «Ey Musa! Ben bir ilim üzereyim ki, o ilmi bana Allah öğretmiştir, sen onu bilmezsin. Sen de Allah'tan verilen, O'nun öğrettiği bir ilim üzeresin ki, onu da ben bilemem.»
- Hz. Musa, ona ilim öğrenmek maksadıyla bir süre yanında kalacağını ve bu süre boyunca kendisine tabi olacağını söylemişti. Ancak o, kendisiyle birlikte olduğu takdirde müşahede edeceği bazı şeylerin hikmetini anlayamayacağını ve bunlara sabredemeyeceğini hatırlattı. Hz. Musa, Allah'ın izniyle gördüklerine sabredeceğine ve onun hiçbir işine itiraz etmeyeceğine söz verince, ikisi birlikte yola çıktılar.
- Olay Kur'an-ı Kerim'de şöyle anlatılmaktadır:

- ***Kehf Suresi 65-82: "Musa ve hizmetkârı kayaya vardıklarında, katımızdan kendisine bir rahmet verdiğimiz ve kendisine ilim öğrettiğimiz sâlih kullarımızdan birini buldular. Musa ona, 'Allah'ın sana öğrettiği hayra götüren ilim ve hikmetten bana öğretmen için peşinden gelebilir miyim?' dedi.***
- ***O kul, 'Sen doğrusu, benimle arkadaşlığa ve benim yaptıklarıma dayanamazsın, hikmetini kavrayamadığın bir şeye nasıl dayanabilirsin?' dedi***
- ***Musa, 'Allah dilerse sabrettiğimi göreceksin, sana hiç bir işte karşı gelmeyeceğim,' dedi.***
- ***O ise, 'O halde, eğer benim peşimden geleceksen, ben sana anlatmadıkça yaptığım herhangi bir şey hakkında bana soru sormayacaksın.' dedi. Bunun üzerine kalkıp gittiler; sonunda bir gemiye bindiklerinde, sâlih kul, gemiyi deliverdi.***
- ***Musa, 'Gemiyi içindekileri boğmak için mi deldin? Doğrusu şaşılacak bir şey yaptın!' dedi.***

- ***Sâlih kul, Musa'ya, 'Ben sana yaptığım işlere dayanamazsın demedim mi?' dedi.***
- ***Musa, 'Unuttuğum için bana çıkışma, şu işimde bana zorluk çıkarma!' dedi.***
- ***Yollarına devam ettiler, sonunda bir erkek çocuğa rastladılar. Sâlih kul hemen çocuğu öldürdü.***
- ***Musa, 'Bir cana karşılık olmaksızın masum bir cana mı kıydın? Doğrusu pek kötü bir şey yaptın!' dedi***
- ***Sâlih kul, 'Ben sana, yaptığım işlere dayanamazsın demedim mi?' dedi.***
- ***Musa, 'Bundan sonra sana bir şey sorarsam benimle arkadaşlık etme. Artık ondan sonra benden ayrılmakta mazur sayılırsın. ' dedi.***
- ***Yine yola koyuldular; sonunda vardıkları bir kasaba halkından yiyecek istediler. Kasaba halkı, bu ikisini misafir etmek istemedi. İkisi, şehrin içinde yıkılmak üzere olan bir duvar gördüler. Musa'nın***

arkadaşı hemen o duvarı doğrultuverdi Musa, 'Dileseydin buna karşı bir ücret alabilirdin!' dedi

- *O şöyle cevap verdi: İşte bu, seninle benim ayrılmamızı gerektiriyor. Şimdi sana dayanamadığın işlerin hikmetlerini anlatacağım:*
- *O deldiğim gemi, geçimini denizden sağlayan birkaç yoksula aitti; ona hasar vermek istedim, çünkü peşlerinde her sağlam gemiye zorla el koyan bir hükümdar vardı. Öldürdüğüm erkek çocuğuna gelince; onun anası ve babası inanmış kimselerdi Çocuğun onları azdırmasından ve o ikisini de inkâra sürüklemesinden korktuk. Rablerinin o ana-babaya bu çocuktan daha temiz ve onlara daha çok merhamet eden birini vermesini istedik. Ücretsiz düzelttiğim duvar ise, şehirde iki yetim erkek çocuğa aitti. Duvarın altında onların bir hazinesi vardı; babalan da iyi bir kimseydi Rabbin onların ergenlik çağına ulaşmasını ve Rabbinden bir rahmet olarak hazinelerini bizzat çıkarmalarını istedi. Dolayısıyla ben, bütün bunları kendiliğimden yapmadım. İşte sabredemediğin şeylerin iç yüzü budur."*

- Musa-Hızir kıssası, burada sona ermektedir. Bu şekilde sona eren kıssada, ilme verilen önem, ilim ve ilim öğrenmek için gösterilen fedâkârlık dikkat çekmektedir.
- Hz. Musa, bir peygamber olduğu halde, bu sâlih kuldan ilim öğrenmek için büyük zahmete katlanmış, kendisini hayrete düşüren durumlara rağmen sonuna kadar sabretmesini bilmiştir. O, talebede bulunması gereken edep ve ilim tahsilinde gururun terki hususunda da örnek olmuştur.
- Diğer taraftan bu kıssanın muhtevasında, iki zarardan büyüğünü küçüğüyle gidermenin, daha büyük kötülüklere yol açılmaması için onları önleyecek bâzı yasakları yapmanın, malın tamamını kurtarmak için bir kısmını tahrip etmenin cevazı vardır.
- Yine sâlih ana-babanın çocuklarına; hayırlı evlâdın da onlara faydası açıkça görülmektedir.

İnek Kurban Edilme Olayı:

- Bu konuda aktarılan bâzı rivayetlere göre, İsrailoğulları içinde zengin bir adam vardı. Çocuğu olmayan bu adamın fakir bir yeğeninden başka mirasçısı bulunmuyordu. Bu yeğen, mirasına bir an önce konmak için yaşlı amcasını öldürüp cesedini yola attı. Ardından Hz. Musa (a.s.)'a gelerek, amcasının meçhul bir şahıs tarafından öldürülüp cesedinin yola atılmış olduğunu haber verdi; bir peygamber olarak katili ancak kendisinin bilebileceğini söyledi ve ondan katili bulmasını istedi.
- Bunun üzerine Hz. Musa, bu olayın içyüzünü ortaya çıkarabileceklerin kendisine gelmelerini istemişti. İnsanlar etrafında toplandığı sırada, Cenab-i Hak ona, katili ortaya çıkarmak için, kavmine bir inek boğazlamalarını emretmesini vahyetti. Allah'ın emrini onlara aktaran Hz. Musa, beklemediği bir tavırla karşılaştı. İsrailoğulları, inek kesmemek için bahaneler aramaya başladılar. Anlaşılan onlar,

Mısırlılar'dan etkilenerek benimsemiş oldukları ineğin kudsiyeti ve ineğe tapma İnancını henüz kafa ve gönüllerinden çıkaramamışlardı.

- Tevhid inancını gerektiği şekilde benimseyip-benimsemediklerini de ortaya koyacak bu imtihanda onlar, önce Hz. Musa (a.s.)'m kendilerini alaya aldığından şikayet ettiler. İşin ciddî olduğunu öğrenince İse ince ayrıntılara girdiler ve ineğin rengini, yaşını ve diğer özelliklerini sayıp dökmeye başladılar. Her yeni soru, hoşlarına gitmeyecek bir özellik getirdi ve sonunda Allah tarafından o dönemde özellikle tapınmak için seçilen altın sarısı renginde bir inek kurban etmeleri emredildi. Kur'ân-ı Kerim, bu konuda yaşananları şöyle dile getirir:
- ***Bakara 67. Musa, kavmine: Allah bir sığır kesmenizi emrediyor, demişti de: Bizimle alay mı ediyorsun? demişlerdi. O da: Cahillerden olmaktan Allah'a sığınırım, demişti.***

- ***68. "Bizim adımıza Rabbine dua et, bize onun ne olduğunu açıklasın" dediler. Musa: Allah diyor ki: "O, ne yaşlı ne de körpe; ikisi arasında bir inek." Size emredileni hemen yapın, dedi.***
- ***69. Bu defa: Bizim için Rabbine dua et, bize onun rengini açıklasın, dediler. "O diyor ki: Sarı renkli, parlak tüylü, bakanların içini açan bir inektir" dedi.***
- ***70. "(Ey Musa!) Bizim için, Rabbine dua et de onun nasıl bir sığır olduğunu bize açıklasın, nasıl bir inek keseceğimizi anlayamadık. Biz, inşaallah emredileni yapma yolunu buluruz" dediler.***
- ***71. (Musa) dedi ki: Allah şöyle buyuruyor: O, henüz boyunduruk altına alınmayan, yer sürmeyen, ekin sulamayan, serbest dolaşan (salma), renginde hiç alacası bulunmayan bir inektir. "İşte şimdi gerçeği anlattın" dediler ve bunun üzerine (onu bulup) kestiler, ama az kalsın kesmeyeceklerdi.***

- ***72. Hani siz bir adam öldürmüştünüz de onun hakkında birbirinizle atışmıştınız. Halbuki Allah gizlemekte olduğunuzu ortaya çıkaracaktır.***
- ***73. "Haydi, şimdi (öldürülen) adama, (kesilen ineğin) bir parçasıyla vurun" dedik. Böylece Allah ölüleri diriltir ve düşünesiniz diye size âyetlerini (Peygamberine verdiği mucizelerini) gösterir.***
- ***74. (Ne var ki) bunlardan sonra yine kalpleriniz katılaştı. Artık kalpleriniz taş gibi yahut daha da katıdır. Çünkü taşlardan öylesi var ki, içinden ırmaklar kaynar. Öylesi de var ki, çatlar da ondan su fışkırır. Taşlardan bir kısmı da Allah korkusuyla yukardan aşağı yuvarlanır. Allah yapmakta olduklarınızdan gafil değildir.***

İsrailoğulları'nın Hz. Musa'yı Düşman Karşısında Yalnız Bırakması

- Hz. Musa, Mısır'dan ayrıldıktan sonra kavmini Allah tarafından kendilerine va'dolunan topraklara (=Filistin ve civarı) doğru götürüyordu. Onlara, zaman zaman Allah'ın kendilerine verdiği nimetleri ve faziletleri anlatıyor, aralarından peygamberler göndererek doğru yola ulaştırdığını, başkalarına boyun eğmekten kurtararak hürriyetlerine kavuşturduğunu ve güzel rızıklar verdiğini hatırlatıyordu. O kavmiyle birlikte bir yılı aşkın bir süre Sînâ dağı civarında kaldı.
- Sonra Allah tarafından kendisine İsrailoğullarını Filistin'e götürüp orayı fethetmesi emredildi. Bu emir üzerine onların başında yola çıkan Hz. Musa, bölgeye yaklaştıklarında, Allah'ın aralarından peygamberler göndermek ve kendilerini Mısır'da yaşadıkları esaret hayatından kurtararak hürriyetlerine kavuşturmak suretiyle o ana kadar hiçbir topluma nasip

olmayan ihsanlarda bulunduğunu hatırlatıp, Allah'ın Kudüs ve civarını Levh-i mahfuz'da kendileri için yazdığını söyleyip, onları korkaklıktan ve cihadı bırakıp geriye kaçmaktan sakındırdı ve ısrarla o bölgeye girmelerini emretti. Geriye dönüp kaçtıkları takdirde yeniden zillete düşeceklerini belirtti:

- ***Maide 20-21: "Musa, kavmine, Ey milletim! Allah'ın size olan nimetini hatırlayın; hani içinizden peygamberler çıkarmış ve sizi melikler yapmış, dünyada kimseye vermediği nimetleri (kölelikten kurtarıp kendi işinize hükümran olmayı) size vermişti. Ey kavmim! Allah'ın size yazdığı mukaddes topraklara girin, ardınıza dönüp cihaddan kaçmayın, yoksa kaybedenler olarak dönersiniz.' demişti."***
- Kudüs'e yaklaştıklarında, Hz. Musa, kavmini tanzim etti, her bir sıbti/kabileyi müstakil bir grup halinde düzenledi ve on iki kabileden her birinin başına bir sorumlu tayin etti. Sonra onlardan iman ve tevhid üzerine bağlılık yemini aldı:

- ***Maide, 12: "Andolsun ki Allah, İsrailoğullarından söz almıştı. Biz, onlara içlerinden on iki başkan göndermiştik. Allah, onlara şöyle demişti: 'Ben sizinle beraberim. Eğer namazı dosdoğru kılar, zekâtı verir, peygamberlerime inanır, onlara yardım ederseniz ve Allah'a güzel borç verirseniz, muhakkak ki sizin günahlarınızı örterim ve sizi, zemininden ırmaklar akan cennetlere koyarım. Bundan sonra, içinizden kim inkâr ederse, şüphesiz doğru yoldan sapmış olur.***

- Kabilelerinden sorumlu bu başkanlar emredilenleri yerine getirmek hususunda onlara kefil olmuşlardı. Kabileleri adına bağlılık yemini, onlar tarafından yapılmıştı. Hz. Musa, daha sonra bu başkanları, Kudüs halkı Ken'ânîler hakkında bilgi toplamaları için keşif kolu olarak gönderdi. Nakipler bu topluma ulaştıklarında onların güçlü kuvvetli insanlar olduklarını görünce onlardan korktular ve korku içinde geriye döndüler. Kadeş'te kendilerini beklemekte olan Hz. Musa'ya onlardan

duydukları korku yüzünden savaştan vazgeçme teklifinde bulundular. Ancak içlerinden ikisi yani Yûşa ile Kâleb, Allah'a verdikleri sözü bozmaktan korkarak, kesinlikle savaşılmasını istediler ve şehre nasıl girileceği hususunda tekliflerini açıklayıp, sonrası için Allah'a güvenmelerini söylediler.

- İsrailoğulları'nın düşman karşısında peygamberlerini yalnız bırakması, Kur'ân-ı Kerim'de şöyle anlatılmaktadır:
- ***Maide 22-24: "Ey Musa! Orada zorba bir millet vardır, onlar oradan çıkmadıkça biz oraya girmeyeceğiz. Eğer şehirden çıkarlarsa, biz de hemen gireriz." dediler. Allah'tan korkanlardan, Allah'ın kendilerini nimete erdirdiği iki adam, 'Onların üzerine kapıdan yürüyün, oraya girdiniz mi, şüphesiz galip gelirsiniz. Eğer inanıyorsanız, sadece Allah'a güvenin,' demişlerdi. Diğer nakibler, 'Ey Musa! Onlar orada oldukça biz asla oraya girmeyeceğiz. Sen ve Rabbin gidin savaşın, doğrusu biz burada oturacağız.' demişlerdi."***

<u>İsrailoğulları'na 40 Yıl Sürgün Cezası=Tih/Çöl Hayatı</u>

- Nakipleri dinleyen İsrailoğulları'nın savaşmayı reddetmeleri üzerine, Hz. Musa onları ikna etmeye çalıştı. Bu toprakların Allah tarafından kendilerine yazıldığını, savaşı göze aldıkları takdirde orayı muhakkak fethedeceklerini söyledi. Ne var ki, onu destekleyen Yûşâ ile Kâleb, çoğunluğun tepkisine mâruz kaldılar. Savaşmamakta kararlı olan çoğunluk, bu iki nakibi taşa tutmaya kalkıştılar. Bu durum karşısında onları ikna edemeyeceğini anlayan Hz. Musa, Cenab-ı Hak'tan, kendisiyle fâsık kavminin arasını ayırmasını istedi. Bunun üzerine Allah Teâlâ, İsrailoğullarının kırk yıl süre ile Arz-ı mukaddes'e girmelerinin yasaklandığını ve bu müddet içinde yeryüzünde şaşkın şaşkın dolaşacaklarını bildirdi; ayrıca Hz. Musa'yı teselli ederek yoldan çıkmış bu toplum için üzülmemesini tavsiye etti:
- ***Maide 25-26: "Musa, 'Rabbim! Ben ancak kendime ve kardeşime söz geçirebiliyorum; artık bizimle bu yoldan çıkmış toplumun arasını***

ayır.' dedi. Allah, «Öyleyse orası onlara kırk yıl haram kılındı; bu müddet içinde yeryüzünde şaşkın şaşkın dolaşacaklar. Artık sen, yoldan çıkmış millet için tasalanma!» dedi.

- İsrailoğulları, bundan sonra geriye İzlerine döndüler. Allah tarafından cezalandırılmanın bir sonucu olarak 40 yıl boyunca çölde evsiz-yurtsuz bir vaziyette şaşkın şaşkın dolaştılar. Her sabah bir yurt seçmek niyetiyle yola çıkıyorlar; ancak bir yerde karar kılamıyorlardı. Bu yıllarda Amâlikalılar, Amorîler, Moablar, Edomitler ve Medyenliler'in saldırılarına mâruz kaldılar. Bu müddet içinde, çok garip haller yaşadılar.
- Bu ceza, korkaklıkları ve Hz. Musa'yı düşman karşısında yalnız bırakmaları yüzünden İsrailoğullarına, akıllarını başlarına almalarını sağlamak ve onları terbiye etmek için verilen sürgün hayatı veya sahrada geçirilen müebbet hapis mahiyetindedir. Onlar, zulüm altında ezilmiş olmanın ruhlarında tabiat haline getirdiği zilleti, korkaklığı,

ihaneti ve dönekliği üzerlerinden atmaları İçin, böyle bir imtihana tabi tutulmuşlardır. Bu sayede, irade gücü, verilen vazifeyi kararlılıkla yerine getirme kabiliyeti ve davete icabet gibi üstün hasletler kazanmaları istenmiştir.

- Çok kalabalık bir halde Sînâ yarımadasına girdiklerinde, başlarını sokabilecekleri evleri ya da çadırları olmadığı gibi, orada gölgesinde serinleyebilecekleri ağaçlar dahi bulunmuyordu. Bu durumda, Allah'ın yardımı olmaksızın çölün yakıcı sıcağından kurtulmaları, yiyecek ve içecek maddelerini temin etmeleri mümkün değildi. Benî İsrail, çölde başlarında bulunan iki peygamber sayesinde, kendilerine verilen terbiye maksatlı bu sürgün cezası esnasında da, çeşitli mucizevî nimetlerden istifâde ettiler. Allah Teâlâ, yapmış oldukları itaatsizliklere rağmen, onlara burada da çeşitli ikramlarda bulundu. Gerek kendilerinin gerekse hayvanlarının su içmesi için pınarlar, onları gölgeleyecek bulutlar, yiyecek maddesi olarak kudret helvasıyla bıldırcınlar ihsan etti. Ancak

onlar, bu nimetlere nankörlük etmekten de çekinmediler, yine zulme başvurdular:

- ***Araf 160: "Biz, onları (İsrailoğullarını) on iki sıbta/kabileye, on iki topluluğa ayırdık. Kavmi kendisinden su istediğinde, Musa'ya, 'Asanı taşa vur.' diye vahyettik. Taştan on iki pınar kaynayıp aktı. Böylece bu topluluklardan her biri, su içeceği yeri öğrenmiş oldu. Onların üzerine bulutla gölge çektik ve onlara kudret helvasıyla (el-menn) bıldırcın (es-selvâ) indirdik. Sonra da şöyle dedik: 'Size rızık olarak verdiklerimizin temiz olanlarından yiyiniz.' Onlar (günahkâr davranışlarıyla} bize zulmetmiyorlar; fakat kendi kendilerine zulmediyorlar.***
- İsrailoğullarının çoğu, yine şükretmesini bilmiyordu. Bu nimetlerle yetinmeyerek Hz. Musa'ya geliyorlar ve kendilerine ikram edilen bu nefis yiyeceklerden bıktıklarını açıklayıp, önceden yedikleri bakliyat cinsinden yiyecekler vermesi için Allah'a dua etmesini istiyorlardı:

- ***Bakara 60-61: 'Ey Musa! Bir çeşit yemeğe dayanamayacağız, bizim için Rabbine yalvar, bize, yerin bitirdiği sebze, hıyar, sarımsak, mercimek ve soğan yetiştirsin.' demiştiniz de, Musa, 'Hayırlı olanı daha düşük şeyle mi değiştirmek istiyorsunuz? (öyleyse utanç ve zillet içinde) Mısır'a dönün, şüphesiz orada istediğiniz vardır.' demişti. Onlara yoksulluk ve zillet damgası vuruldu, Allah'ın gazabına uğradılar. Bu, Allah'ın âyetlerini inkâr etmeleri ve haksız yere peygamberleri öldürmelerindendi. Bu, isyan etmelerinden ve taşkınlık yapmalarından ileri gelmekte idi.***

Hz. Musa Ve Hz. Harun'un Vefatları

- İsrailoğullarından Tîh sahrasında girdikleri sırada yirmi yaşını aşmış olanların çoğu, bu sahrada şaşkın şaşkın dolaşmakla geçirilen kırk yıllık sürede vefat etmişlerdi. Rivayetlere göre, onlarla birlikte olmalarına rağmen Cenab-ı Hakk'ın lütfuyla sürgün hayatı kendilerine kolaylaştırılan Hz. Musa ve kardeşi Hz. Harun da ölenler arasında idi. O ikisi dağdaki bir mağaraya gitmişler, Hz. Harun orada vefat etmişti. Onu defnedip İsrailoğullarının yanma yalnız başına dönen Hz. Musa, rivayete göre, kardeşini öldürmekle itham edildi.
- İftiracılar, onun bu cinayeti, halkın Hz. Harun'u daha fazla sevmesi yüzünden kıskançlık sebebiyle işlediğini söylüyorlardı. Onların bu iftirasını Allah'a arz eden Hz. Musa, onları kardeşinin kabrinin bulunduğu yere götürmekle emrolundu. Kabrin başına vardıklarında Allah'ın izniyle canlanan Hz. Harun, onlara normal bir ölümle öldüğünü

söyledi. Hz. Musa, kardeşi Hz. Harun'dan 3 veya 6 yıl sonra vefat etti. Geçtiği gibi O, Allah tarafından kendilerine vadolunan Filistin'e girmek için harekete geçmiş, orada kuvvetli bir kavim gören İsrailoğulları, savaşmaktan kaçınmışlardı.

- Son günlerde Arz-ı mukaddes'e yaklaşmak için Doğu Ürdün'deki Moab dağına doğru giden Hz. Musa, Allah'a yalvararak, Kudüs'e yakın bir yerde ölmek istediğini bildirmişti. O sırada Moab ve civarını fethederek Heşban ve Şitim'e ulaştı. Neticede, Erîha civarındaki Abanm dağında öldü ve kırmızı kumlarla kaplı bir tepenin alt tarafında yol kenarına defnedildi. Rasulullah, onun kabrinden bahsederken, "Orada olsaydım, onun kırmızı kum tepesinin alt tarafında yolun kıyısında kalan kabrini sizlere gösterirdim.' demiştir.
- Hz. Musa, rivayete göre, 120 yıl yaşamıştı.